

"Adem âlemlerine sukut etmek" ne demektir; zaten ilm-i ilahiye gitmiyor mu?

Bir elma çürüdüğü zaman maddi ve zahiri varlığını bırakır, yerine manevi ve ilmî bir varlığa intikal eder. Şimdi bu elma mutlak manada yok olmadı, sadece varlık cihetini değiştirdi. Maddi varlığı noktasından zahiren yokluğa düştü, ama manevi varlığı başka varlık âlemine geçti. Öyle ise elmaya mutlak manada yok oldu, denilemez.

Eşyanın adem alemlerine sukut etmesi, varlık boyutunu değiştirmesi demektir. Başka bir şehre gitmek üzere İstanbul'dan ayrılan birisi için, "**İstanbul'da yoktur.**" denmesi yok olduğu anlamına gelmez. Çünkü o kişi İstanbul'da olmayabilir, lakin başka şehirde vardır. Aynı şekilde dünyadan göçen bir insan ya da canlı, dünyada yoktur ama Allah'ın ilminde ve başka âlemlerde vardır.

Buradaki izafî ve nispi adem, bir şeyin **a'yan-ı sabite** noktasından, yani Allah'ın ezeli ilminde ilmî bir vücut şeklinde var olduğu halde, henüz haricî bir varlık kazanamamış haline denir. Bu yokluk izafîdir. Yani maddî ve kevnî âlemde olmayan bir şey, başka bir şekilde ve başka bir varlık sahasında bulunabilir.

Mesela, Allah'ın ilminde, ilmî bir vücut ile bulunduğu hâlde, haricî âlemde olmayan bir şeye mutlak yok denilemez.